МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

МБОУ «Верхнедженгутайская СОШ»

РАССМОТРЕНО на заседании ШМО учителей род. яз. и лит-ры Руководитель ШМО Хайбулаева С.Г. Протокол №__1__ От «28» авг 2024г.	**СОГЛАСОВАНО** Заместитель директора по УВР Гаджиева А.Г. Протокол №____ от «___» _____2024г.	**УТВЕРЖДАЮ** Директор школы Меджидова С.Г. Приказ № 40/1 От «2» 09 2024г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Родной (аварский) язык»

для **5-9** класса основного общего образования

на 2024-2025 учебный год

Составитель:

Учитель родного языка и литературы

Мустафаева С.С.

AnyScanner

ПРОГРАММАЯЛЪЕ БАЯН

...Школалъул ц1акъго к1вар бугеб масъалалъун ккола г1ун бач1унеб г1елалъе щулияб ва гъваридао лъайкьей, гьезулъ гьеб лъай практикаялда х1алт1изабизе бажари ва ругьунлъи лъугьинаби, дунялалдехун материалистияб бербалагьи бижизаби.

Авар литературияб мац1алъул кьуч1 ккола болмац1, амма литературияб мац1 бечелъизе к1вар бугеб маг1данльун ккола киналго диалектал ва наречиял. Цогидал мац1азго г1адин, авар мац1алъги г1аммаб куцалда т1олго маг1арулазул рух1ияб бечелъи жанибе бачуна.

Ахираб заманалда г1исинал миллатазул мац1ал церет1еялде ц1ик1к1араб к1вар кьолеб буго. Гьел миллатазул рук1а-рахъин цебет1еялдаго цадахъ, гьезул мац1алги бечелъула, церет1ола ва хадубккунги гьел церет1езаризе руго.

Школалда авар ма1 малъиялда цереч1арал масъалаби.

Авар мац1 школалда лъазабиялда цереч1арал масъалабилъун ккола: ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби, пасих1го ц1али камиллъизаби ва каламалъул культура борхизаби.

Школалда авар мац1 малъиялъул мурад буго: ц1алдохъабазе фонетикаялъе, лексикаялъул, раг1и лъугьинальул ва хисиялъул, грамматикаялъул, стилистакаялъул х1акъалъулъ лъайщвей, жамг1ияб г1умруялда жаниб гьелъул к1варалъул х1акъалъулъ баянал кьей, бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул иш камиллъизари, лъималазул раг1ул нахърател бечелъизаби.

V - IX классазда авар мац1альул курсалъул г1уц1и Рахьдал мац1алъул программаялда рекъон, V - IX классазда ц1алдохъабазда малъизе ккола фонетика, графика, лексика, раг1и лъугьин, грамматика (морфология, синтиксис). Гьединго ц1алдохъабазда лъазе ккола стилистикаялъул ва мац!алъул х!акъалъулъ г1аммал г1елмиял баянал.
Ц1алдохъаби ругьунлъизе ккола бит1ун хъвазе, бит1ун ц1ализе, калам г1уц1изе ва лъалхъул ишараби лъезе.

Авар мац1алъул материал гьадин бикьун буго: V, V1 ва VII классазда малъула фонетика, лексика, раг1и лъугьин, морфология ва бит1унхъвай. Синтаксис лъазабула VIII - IX классазда. Амма синтаксисалъул ва лъалхъул ишарабазул х1акъалъулъ бищун г1адатал (авалиял) баянал V классалдаго кьола, морфологияб курс синтаксисалъул кьуч1алда лъазабизе, калам цебет1езабиялъул ва пунктуациялъул х1алт1аби гьаризе рес бук1ине. Гьел церехун рехсарал рахъазул х1исабги гьабун, программаялда материал линейно-ступенчатый принципалда рекъон кьун буго. Гьединаб принципги кьоч1ое босун, «лексика», «раг1и льугьин», «предметияб ц1ар» г1адал темаби V ва VI классазда, «глагол» V, VI ва VII классазда кьун руго. «Бит1араб ва хъвалсараб калам»

абураб тема V ва IX классазда малъулеб буго. Хут1арал темаби цадахъго малъизе рихьизарун руго. Такрарлъулел темаби хадусел классазда малъула гьваридго ва г1ат1идго. Гьединго программаялда дандч1вала байбихьул классазда лъималаз лъай- хъвай гьабурал темабиги. Гьединал темаби г1ат1идго малъизе ккола. Программаялда т1олабго материал кьун буго лъималазул г1елазул хаслъабиги х1исабалде росун . Ц1алдохъабазул калам цебет1езаби ва гьел пасих!го ц!ализе ругьун гьари.

Школалда авар мац1 малъиялъ ц1алдохъабазул логикияб пикру ва калам цебет1езабула.

Калам цебет1езабиялъе цоцада хурхараб лъабго нух буго.

Калам цебет1еялъул т1оцебесеб нух буго авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьаби.

Авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьабула бат1и-бат1иял словариял х1алт1абаздалъун, учебникалда ругел ругьунлъиялъул х1алт1абазул текстаздалъун, к1алзул ва хъвавул изложенияздалъун, сочиненияздалъун.

Ц1алдохъабазулгун словарияб х1алт1и гьабулелъул, гьел, жалго жидедаго ч1ун, рич1ч1уларел раг1аби ратизе, гьезул магТна учителасда гьикъизе ругьун гьари, словараздаса бит1ун пайда босизе лъай - бищунго к1вар бугел х1алт1абилъун ккола.

Калам цебет1езабиялъул к1иабилеб нух буго авар литературияб мац1алъул раг1аби лъугьиналъул, гьел дандраялъул, предложениял г1уц1иялъул, бит1ун ц1алиялъул ва гь. ц. нормаби лъай. Гьеб рахъалъ программаялда (жиб-жиб темаялъул к!иабилеб пунктадда гъоркь) ч1ванкъог1ун бихьизабун буго щибаб классалда лъималазе щвезе кколеб лъайги лъугьине кколеб бажариги.

Калам цебет1езабиялъул лъабабилеб нухги буго авар мац1альул дарсазда бат1и-бат1ияб темаялъул ва жанралъул материалазда т1асан ц!алдохъаби к1алъазе ругьун гьари.

Калам г1уц1изе ц!алдохъаби ругьун гьариялъе лъик1алан заманги бихьизабун буго. (Авар мац1алъе рихьизарурал саг1тазул щуго бут1а гьабун цо бут1а). Калам г1уц1изе ругьун гьари ц1ик1к1араб к!вар бугеб иш бугелъул. гьелъие мац1алъул программаялда жиб-жиб классалъе бат1аго темабиги кьун руго.

Ц1алдохъанасда лъазе ккола тексталда т1ад х1алт1изе, гьелъул аслияб пикру батизе, къокъаб ва г1ат1идаб план г!уц1изе, гьелда рекъон материал тартибалдеги ккезабун, (бицунги хъванги) изложение т1обит1изе.

Авар мац1алъул дарсазда к1вар кьезе ккола ц!алдохъабазул к1алзул монологияб калам камиллъизабиялде. Гьелъие г!оло ц1алдохъаби т1амизе ккола бат1и-бат1иял темабазда т1асан к1алъазе.

Т1олабго лъаг1алида жанир гьарурал х1алт1абаздалъунги, изложенияздалъунги, сочиненияздалъунги ц1алдохъабазулъ бит1араб к1алзул ва хъвавул калам г1уц1иялъул бажари лъугьине буго.

Изложениязе текстал ва сочинениязе темаби т1аса рищулеб мехалъ, гьел тарбия кьеялъул ва г1елмияб рахъалъан дандекколел рук1ине ккола.

Ц1алдохъабазул калам цебег1езабиялъе бихьизабураб лъабабго нухалъ гьезул каламалъулъ дандч!валел г1унгут1аби ва гъалат1ал т1аг1инаризе квербакъула.

Ц1алдохъабазул калам цебет1езабиялда бухьараб буго пасих!го ц!ализе лъазабиялъул ишги.

Пасих1го ц1алиялъул ругьунлъаби камиллъизаризе художествиял текстал (хабар, маргьа, кеч1) росула.

Пасих1го ц!ализе лъимал ругьун гьариялъе синтаксис лъаялъулги к1удияб к1вар буго. Гьелъ рес кьола калам камил гьабизе ва цебет1езабизе.

Бит1унхъваялъул рахъалъ бажари борхизабула, бат1и-бат1иял тайпаялъул (г1инзулаб, берзулаб, кант1изариялъулаб, баян гьабиялъулаб, творческияб г1адал) диктантал гьарун.

Авар мац1алъул дарсазда цоги предметазулгун бухьен

Школалда ц1алдохъабаз аслияб куцалда лъазабула литературияб мац!. Гьединлъидал щулияб бухьен бук!ине ккола адабияталъул курсалъулгун. Гьениб к1вар кьезе ккола художествиял асаразде. Гьелъ рес кьола мац!алъул цо-цо хаслъаби череч1езаризе, раг1аби х1алт1изариялда, грамматикиял формабазда, бат1и-бат1иял синтаксисиял г1уц1абазда, тексталъул бут!абазул ва предложениязул бухьеналъул къаг1идабазда, калам х1алт1изабиялъул бат1и-батТиял рахъазда хурхарал суалал баян гьаризе.

К1удияб к1вар буго г1урус мац1алъулгун бухьен ккеялъулги. Гьелъги рес кьола к1иябго мац1алъул грамматикиял г!аммал ва хасал рахьал ч1езаризе, ай цого классалда гьеб к!иябго лъазабулелъул, гьезул дандекколелги кколарелги рахъазул х1исаб гьабун, дарскьей чара гьеч!еб методикияб къаг1идалъун ккола. Гьебго абизе бегъула школалда лъазабулеб къват1исеб пачалихъалъул мац!алъул х1акъалъулъги.

Авар мацI 5 класс

№	Дарсил тема	Чан саг1ат	Рокъобе хIалтIи	Плпналъулаб къо- моц1	Х1ужжаялъул аб къо- моц1
1	Раг1ул г1уц1и. К1ирекъарал х1арпал	1	§ 1 гьум. 5-6 § 3 гьум. 7 5-6 предложение г1уц1изе		
2	Каламалъул бут1аби. Предметияб ц1ар.		§ 4-6 гьум 8-9		
3	Прилагательное Ц1арубак1	1	§ 7-8 х1. 29 гьум. 12		
4	Глагол. Раг1абазул диктант	1	§ 9-11 гьум. 12-14		
5	Диктант. Гъалбац1ги гьойги	1	Малъараб материал такрар гьаби		
6	Синтаксис ва пунктуация Раг1абазул дандрай. Диктанталъул анализ	1	§ 12 гьум.19 х1. 44		
7	Предложение. Раг1абазул диктант. Хабарияб, суалияб ва т1алабияб предложение. Ах1ул предложение	1	§ 13 гьум 20-24 § 15-16 х1. 70 гьум. 28		
8	Предложениялъул членал. Подлежащее. Сказуемое	1	§ 16 х1. 85 гьум. 34 § 17 х1. 106 гьум. 40		

9	Бит1араб дополнение. Определение	1	§ 18 х1. 113 гьум. 42 § 19, гьум. 43 х1. 125 гьум. 45		
10	Хъвалсараб дополнение	1	§ 20 гьум. 46 х1. 132 гьум. 48		
11	Х1ал. Раг1абазул диктант	1	§ 21 х1. 143 гьум. 51		
12	Т1ирит1ич1ел ва т1ирит1арал предложениял	1	§ 22 х1. 148 гьум. 53		
13	Тайпа цоял членалгун предложениял	1	§ 23 х1. 167 гьум. 58		
14	Хит1аб	1	§ 24 гьум. 59-63		
15	Контролияб диктант.	1	Малъараб материал такрар гьаби		
16	Г1адаталги жураралги предложениял	1	§ 25 х1. 199 гьум. 69		
17	Бит1араб калам. Диалог	1	§ 26 х1. 215 Суалал гьум. 77		
18	Фонетика ва графика. Каламалъул гьаркьал ва гьел лъугьунеб куц	1	§ 28 гьум. 79- 80		
19	Рагьарал ва рагьукъал гьаркьал	1	§ 29 х1. 239 гьум. 86		

20	Алфавит. Е,Ё,Ю,Я х1арпал. Ъ ва Ь	1	§ 30 гьум. 89-93 § 31 гьум. 93-95 х1. 259 гьум. 96 § 32 гьум. 96-97		
21	Изложение. Калам цебет1езаби. Ясги ц1ц1еги	1	Малъараб материал такрар гьаби		
22	Слог ва раг1и бикьун боси .Ударение. Раг1ул фонетикияб разбор гьаби	1	§ 33 гьум. 98-101 х1. 269 гьум. 100 § гьум. 10534 Суалал		
23	Лексика. Лексикаялъул х1акъалъулъ бич1ч1и. Раг1ул маг1на	1	§ 35 х1. 283 гьум. 108		
24	Эркенаб диктант. Гъалбац1ги гьойги	1	Малъараб материал такрар гьаби.		
25	Цо маг1наялъул ва г1емер маг1наялъул раг1аби Раг1ул бит1араб ва хъвалсараб маг1на	1	§ 38 х1 305 гьум. 116		
26	Омонимал. Синонимал.Антонимал.	1	§ 39 х1. 312 гьум. 117 § 40 х1. 316		
27	Раг1и хиси. Раг1и лъугьин	1	§41 х1.325 гьум. 121		

28	Раг1ул ахир ва аслу .Раг1ул кьибил. Суффикс	1	§ 42 гьум. 122,123 §43 х1. 340 гьум. 125 §44 х1. 351 гьум. 128		
29	Раг1ул кьибилалъулъ гьаркьазул хиси.Рагьарал гьаркьал хиси Рагьукъал гьаркьал хиси. Раг1аби лъугьин	1	§48 х1. 380 гьум. 135 Суалал гьум. 136		
30	Морфология. Предметияб ц1аралъул грамматикиял г1аламатал Предметиял ц1арал предложениялъул членаллъун х1алт1изари. Хасал ва г1аммал ц1арал	1	§49 х1. 387 гьум. 139 §50 х1. 406 гьум. 143		
31	Предметияб ц1аралъул жинс.Предметияб ц1аралъул форма	1	§52 х1.424 гьум. 149 §53 х1.435 гьум.153		
32	Глагол. Г1аммаб баян.Рухьарал ва т1адч1арал глаголал Жинсиял ва жинсиял гурел глаголал. Глаголияб ц1ар	1	§54 гьум. 157-162 §55 х1.464 гьум. 164 §56 гьум. 165-166 §57 х1.473 гьум. 167		

33	Глаголалъул заманаби. Араб ва бач1унеб заманалъул глаголал. Г1ахьалаб ва гьанже заманалъул глаголал	1	§58, 59, 60 гьум. 169-173 §60, 61 х1.500 гьум. 176		
34	Контролияб диктант. Т1абиг1иял бечелъабаздаса бит1ун пайда босизе	1			

V классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехун ва бажариялдехун ругел аслиял т1алабал. Ц1алдохъабазда лъазе ккола:
раг1ул бит1араб ва хъвалсараб, г1емер ва цо маг1на бук!ин, омонимал, синонимал ва антонимал; раг1ул фонетикияб, морфологияб ва г1уц1иялъул разбор гьабизе; бат1и-бат1иял тайпабазул г1адатал предложениял г1уц1изе;
г1адатал предложенияздаса союзаздалъунги союзал гьеч1огоги журарал сок1к1арал предложениял г1уц1изе; кьолболъ хиси кколел предметияз ц!аралдул г1емерлъул форма бит1ун лъугьинабизе.

Ц1алдохъабазухъа бажаризе ккола:

Орфографиялъул рахъалъан: г1адамазул ва географиял ц1аразулъ, къват1азул, байданазул ва пачалихъиял байрамазул ц1аразулл к1удияб хlарп хъвазе;

т1ахьазул, газетазул, журналазул, суратазул, кинофильмабазул, литературиял асаразул ц1аразул бет1ералда к1удияб хlарп хъвазе ва кавычкаби лъезе;

Пунктуациялъул рахъалъан: хит1абазулъ лъалхъул ишараби лъезе; журарал сок1к1арал предложениязулъ запятаял лъезе; тайпа цоял членазулъ ва бит1араб каламгун предложениялъулъ лъалхъул ишараби лъезе. **Орфоэпиялъул рахъалъан:** геминатал ва лабиалиял гьаркьал бит1ун рахъизе; бак1алъул диалекталде дандеккун литературияб мац1алъулъ ругел бат1и-бат1иял гьаркьал бит1ун рахъизе. **Калам г1уц1иялъул рахъалъан:**
тексталъул тема ва аслияб пикру ч1езабизе; хабарияб тексталъул г1адатаб план г1уц!изе; дурусго ва къокъго хабариял текстал рицине ва хъвазе; бихьизабураб темаялда т1асан сочинение хъвазе;

жинцаго гьабураб х1алг1ул х1акъалъулъ хабар хъвазе ва бицине;

жиндирго пикру баянго, дурусго бицине, берцинго хъвазе, х1ажат гьеч1еб такрарлъи биччангут1изе, жиндирго каламалъулъ лексикиял синонимал х1алт1изаризе.

Авар мацI 6 класс

№ п/п	Дарсил тема	Саг1тазул	Дарсил мурад	Рокъобе х1алт1и	Программаялъ улаб къо-моц1
1	Авар мац1алъул х1акъалъулъ къокъаб баян		1. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби; 2. 6 кл. авар мац1гун лъай-хъвай гьаби	Х1. 1, гьум. 3 (рек1ехъе)	05.09
2	Лексика ва фразеология. 5 абилеб классалда малъараб лексика такрар гьаби		1. Лексикаялъул х1акъалъулъ баян такрар гьаби; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц	§1 Х1.5 гьум. 9	12.09
3	Киназго х1алт1изарулел раг1аби. Диалектикиял ва пишачилъиялъул раг1аби		1. Лит. мац1алъе баян кьезе; 2.Раг1ул аслияб маг1на бици 3. Диалектикиял ва пишачилъиялъул раг1абазе баян кьезе; 4. К1алзул ва хъвавул к/ц	§2 Х1.4 гьум. 11 §3 Х1.4 гьум. 13	19.09
4	Цогидал мац1аздаса рач1арал раг1аби. Ц1иял ва басралъарал раг1аби		1. Ц1алдохъабазул лъай-хъвай гьабизе цогидал мац1аздаса рач1арал раг1абигун; 2. Г1урус мац1алдаса рач1арал раг1абазул бит1ун -хъваялъул х1акъалъулъ бич1ч1и кьезе. 3. Ц1иял ва басралъарал раг1абазул х1акъалъулъ бич1ч1и кьезе; 4. Ц1алдохъабазул к/ц	§4Г1урус мац1алдаса рач1арал раг1аби хъвазе (20)§5 Х1.4гьум. 17	26.09

5	Фразеология. Сочинение Муг1рузда бет1ербахъи		1. Фразеологиялъул ва фразеологиял сверелазул х1акъалъулъ баян кьезе; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц 3. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул ва пунктуациялъул бажари лъазе;	§6,Х1.5 гьум. 20 Малъараб материал т/гь	03.10	
6	Раг1и лъугьин. Морфологияб къаг1идаялъ раг1и лъугьин: ***суффиксазул кумекалдалъун***		1. Сундул кумекалдалъун раг1и лъугьунеб бици; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц 3. Морфологияб къаг1идаялъ раг1и лъугьунеб куц бихьизаби; 4. Авар мац1алда суффиксазул кумекалдалъун раг1аби лъугьин бихьизаби ва бич1ч1изаби 5.Суффиксазул кумекалдалъун раг1аби лъугьинаризе лъазе:	§7 Х1.4 гьум. 22 §8 Х1.6 гьум. 26	10.10	
7	***К1иго раг1и, яги к1иго кьибил жубан раг1аби лъугьин. Бак1алъул г1адамал рихьизарулаго, раг1ул кьибил хисиялдалъун***		1. К1иго раг1и, яги к1иго кьибил жубан лъугьарал раг1абазулгун бит1ун -хъваялъул лъай-хъвай гьаби; 2.Бак1алъул г1адамал рихьизарулаго, раг1ул кьолбол кинаб хиси кколеб бихьизаби: 2. К1алзул ва хъвавул к/ц	§8 Х1.5 гьум. 27 §8 Х1.2 гьум. 28	17.10	
8	***Цо каламалъул бут1а цогиялъул бак1алда х1алт1изаби*** Журарал къокъ гьарурал раг1аби. Раг1абазул диктант		1. Каламалъул бут1аби такрар гьари; 2. Каламалъул бут1абазул дандеккей; 3.Кинаб мац1алдаса нилъехъе къокъ гьарурал раг1аби рач1арали бицине; 4. К1алзул ва хъвавул к/ц	§8 гьум. 29-30 § 9 гьум 31-34. К/с гьум.35	24.10	

9	Калам цебет1езаби Изложение. Руз		1. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул к/ц 2. Ц1алдохъаб. рузиде бугеб бербалагьи хисизаби; гьелъул г1адамазе бугеб пайда	Изложениял ъе хъвазе.	14.11
10	Морфология вабит1унхъвай. Предметияб ц1ар. Предметияб ц1аралъул цолъул ва г1емерлъул форма такрар гьаби		1.Цебе малъараб материал такрар ва гъварид гьаби; 2. Падежал такрар гьари; 3. К1алзул ва хъвавул к/ц	§10Х1 5 гьум 38Х1 5 гьум 42	21.11
11	Бак1алъул падежал		1. Падежазул ахиразул бит1унхъвай малъи; 2. Предметиял ц1арал падежазде сверизаризе ругьун гьаризе; 3. К1алзул ва хъвавул к/ц	§11 гьум 47-48	28.11
12	Предметияб ц1аралъул г1емерлъул форма Г1емерлъул формаялде пр. ц1ар падежазде свери.		1.Пред. ц1ар такрар гьаби; 2.Пред. ц1аралъул г1емерлъул формаялъе г1аммаб баян кьезе; 3.Г 1емерлъул формаялъул пр. ц1арал падежазде сверизе гьаризе ругьун гьаризе; 4. К1алзул ва хъвавул к/ц	§12Х1 5 гьум 50 §13 Х1 7 гьум 52	05.12
13	Предметияб ц1аралъул суффиксал		1. Предметиял ц1арал лугьизаризе х1алт1изарулел суффиксазе баян кьезе; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц	§ 14Х1 6 гьум 55	12.12
14	Журарал предметиял ц1арал ва гьезул бит1унхъвай		1. Журарал пр. ц1арал кин лъугьунелали рихьизари; 2. Журарал пр. ц1аразул бит1унхъвай малъи: 3. К1алзул ва хъвавул к/ц	§ 15 гьум 55-56	19.12
15	Контролияб диктант		1. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъулаб ва пунктациялъулаб лъай щиб даражаялда бегебали хал гьаби	Малъараб материал такрар гьаби	26.12

16	Предметияб ц1аралъул морфологияб разбор. «Нижер класс». Ругьун гьарияльул сочинение		1. Морфологияб разбор гьабизе ругьун гьари; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц; Гьудул гьалмагълъиде рокьи ц1ик1к1инаби. 3. Диктанталъул анализ гьаби.	Сочинение хъван лъугьинабизе. К/с гьум. 59	16.01	
17	Прилагательное		1. Прилагательное к/б х1исабалде г1аммаб баян кьезе; 2. Пр. членал такрар гьари 3. К1алзул ва хъвавул к/ц	§ 17 Х1 3 гьум 61	23.01	
18	Качествиял прилагательноял Гьоркьоблъиялъу-лал прилагательноял		1.Качествиял прилагательноязе баян кьезе; 2. К1алзул ва хъвавул к/цКачествиялги гьоркьоблъиялъу-лалги прил. гьоркьоб бугеб бат1алъи бихьизаби; 3. К1алзул ва хъвавул к/ц	§18Х1 5 (лъ.) гьум 63 §19Х1 4 гьум 65	30.01	
19	Прилагательноял лъугьунеб куц. Предметияб ц1арлъун лъугьарал прилагательноял падежазде свери. Г1урус мац1алдаса рач1арал прилагательноя-зул бит1унхъвай		1.Авар мац1алда прилаг. лъугьунел къаг1идабазулгун лъай-хъвай гьаби; 2.Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъулаб лъай щиб даражаялда бугебали хал гьаби; 3Пред. ц1арул бак1алда х1алт1изарулел прилаг. падежазде сверизе ц1алдохъаби ругьун гьари; 4.Г1урус мац1алдаса раг1арал прил-зул бит1ун хъваялъул х1акъалъулъ баян кьей; 5. К1алзул ва хъвавул к/ц	§20Х1 4 гьум 67 §21Х1 6 (лъ.) гьум 71 § 22Х1 4гьум 73	06.02	
20	Прилагательноялъул разбор. Сочинение «Нижер хъизан»		1.Прилогательно-ялъул разбор гьабизе ругьун гьари; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц 3. Эбел-инсуде яцал вацазде бугеб рокьи ц1ик1инаби	Сочинение лъугьинабизе	13.02	

				§23К/сгьум 75		
21	Рик1к1ен. Рик1к1еналъул г1уц1и. Раг1абазул диктант		1.Рик1к1еналъул х1акъалъулъ баян кьей; 2. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул лъай борхизаби; 3. Рик1к1еналъул г1уц1иялъул х1акъалъулъ баян кьей; 4. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул ва пунктуациялъул лъай щиб даражаялда бугебали хал гьаби; 5. К1алзул ва хъвавул к/ц	§24 Х1 5 гьум 78 § 25 Х1 3 гьум 79	20.02	
22	Рик1к1еналъул разрядал		1. Рик1к1еназул разрядазулгун ц1алдохъабазул лъай-хъвай гьабизе; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц	§ 26 Х1. 3 Гьум. 83	27.02	
23	Иргадул рик1к1ен Рик1к1еналъул бит1унхъвай		1. Иргадул рик1к1ен кин лъугьунебали бихьизаби; 2. К1алзул ва хъвавул к/ц 3.Х1алт1аби хъвай 3.Рик1к1ен такрар гьаби; 4. Рик1к1еналъул бит1унхъвай малъи; 5. К1алзул ва хъвавул к/ц	§ 27 гьум 86 § 28 гьум 88-89	06.03	
24	Рик1к1енал падежазде свери Рик1к1еналъул морфологияб разбор. Раг1абазул диктант		1. Рик1к1енал падежазде сверизе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъаби рик1к1еналъул морфологияб разбор гьабизе ругун гьари; 2. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул лъай щиб даражаялда бугебали хал гьаби; 3. К1алзул ва хъвавул к/ц	§29 гьум 91-92 §30 К/с гьум. 94	13.03	

25	Ц1арубак1. Ц1арубак1азул маг1на. Ц1арубак1азул разрядал Ц1арубак1ал падежазде свери			1. Ц1арубак1алъе к/б х1исабалда г1аммаб баян кьезе; 2.Ц1арубак1алгун предложениял г1уц1изе ругьун гьари; 3.Ц1алдохъабазул ц1арубак1азул разрядалгун лъай-хъвай гьаби; 4. Ц1арубак1ал каламалъулъ х1алт1изаризе лъай; 5. Мисалал рачи. 6. Ц1арубак1ал падежазде сверизе ругьун гьари; 7. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 31 Х1 8гьум 97 §32 Х1 2 гьум 99 § 33 гьум 100-103	20.03	
26	Ц1арубак1азул бит1унхъвай Ц1арубак1азул морфологияб разбор.			1. Ц1арубак1 такрар гьаби; 2. Ц1арубак1азул бит1унхъвай малъи; 3.Морфологияб разборалъул тартиб лъай; 4.Калам цебет1езаби	§ 34 гьум 104 К/с 107-108	03.04	
27	Причастиялъул маг1на Причастиялъул грамматикиял г1аламатал.			1.Причастиялъул х1акъалъулъ баян кьезе; 2. Причастиялдаги прилагательноял-даги гьоркьоб бугеб бат1алъи бихьизаби. 3.Причастиялъул гр. г1аламатазул бици; 4. Калам цебет1езаби	§35Х1 5 гьум 110 § 36 гьум 110-111	10.04	
28	Предложениялда жаниб причастие. Раг1абазул диктант			1. Причастие такрар гьаби; 2. Предложениялъул членал такрар гьари; 3. Предложениялда жаниб причастие щиблъун ккун бук1унебали малъи; 4. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул лъай борци 5.Ц1алдохъабазул калам цебет1езаби	§ 37 Х1 5 гьум 114	17.04	
29	Причастияб сверел			1. Причастияб сверелалъе баян кьезе; 2. Калам цебет1езаби	§ 38 гьум 117	24.04	

30	Причастиялъул заманаби Причастие падежазде свери Причастиялъул разбор		1. Заманаби такрар гьари; 2. Причастие такрар гьаби; Причастие падежазде сверизе ругьун гьари; 3. Морфологияб разбор гьабизе лъазе; 4.Калам цебет1езаби	§ 39Х1 8 гьум 121 § 40Х1 5гьум 123 §41 К/с Гьум. 124	08.05	
31	Деепричастие. Деепричастие глаголалъул хасаб форма Деепричастиялъул грамматикиял г1аламатал.		1.Деепричастиялъе баян кьезе; 2. Деепричастие глаголалъул хасаб форма бук1ин бици; 3.Деепричастиелъул грамматикиял г1аламатазул бицине; 4. Калам цебет1езаби	§ 42 Х1 5 гьум 126 § 43Х1 2 гьум 128	15.05	
32	Предложениялда жаниб деепричастие Деепричастиялъул заманаби		1. Предложениязулъ членал такрар гьари; 2.Предложениязулъ деепричастие батизе лъазе 3.Деепричастие заманабазде хисизе лъазе; 4. Калам цебет1езаби	§ 44 Х1 3гьум 131 § 45Х1 7гьум 134	22.05	
33	Деепричастияб сверел		1. Деепричастияб сверелалъе бич1ч1и кьезе; 2. Калам цебет1езаби	§ 46К/с Гьум 136	29.05	
34	Контролияб диктант. Бобр		1. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул ц1алдохъабазул лъай борцине	Малъараб материал такрар гьабизе		

VI классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехун ва бажариялдехун

ругел аслиял т1алабал

Ц1алдохьабазда лъазе ккола:

цогидал мац!аздаса рач1арал раг1аби, ц1иял ва басралъарал раг1аби, фразеологиял сверелал;

морфологияб къаг1идаялда раг1и лъугьинабизе; цолъул ва г1емерлъул формаялда предметиял ц1арал падежазде сверизаризе;

г1адатаб ва жубараб прилагательное г1уц1изе; иргадул рик1к1еналгун предметиял ц1арал рекъон ккезаризе; причастиял ва

деепричастиял лъугьинаризе; раг!ул г1уц!иялъул разбор гьабизе.

Ц1алдохъабазухъа бажаризе ккола: орфографиялъул рахъалъан: предметияб ц1аралъул суффиксал бит1ун хъвазе; журарал предметиял ц1арал бит1ун хъвазе; бат1и-бат1иял каламалъул бут1абаздаса лъугьарал прилагательниял бит1ун хъвазе;

Рик1к1ен ва ц1арубак1ал биг1ун хъвазе.

Пунктуациялъул рахъалъан:

причастиял ва деепричастиял сверелазулъ лъалхъул ишараби лъезе.

Орфоэпиялъул рахъалъан:

Г1емер лъул формаялда ц1арубак1азул падежиял ахирал бит1ун ц1ализе.

Калам г1уц1иялъул рахъалъан: жубараб план г1уц1изе; бат1и-бат1иял темабазда т1асан хабарияб тайпаялъул текст дурусго ва къокъго бицине;

темаялъул аслияб пикруги х1исабалде босун, сочинениялъе материал данде гьабизе ва гьеб тартибалде ккезабизе;

СОДЕРЖАНИЕ

1. Пояснительная записка2. Содержание курса.

3. Календарно - тематический план

1 Пояснительная записка к программе по родному языку для 7 класса

Рабочая программа составлена на основе учебника « Авар мац!» для 6-7класса общеобразовательных учреждений **Гамзатова А. Г. и др.** ООО «Издательство НИИ педагогики» 2008 г.

Преподавание родного /аварского/ языка в 7 классе ведется по программе по аварскому языку для старших классов дагестанской национальной школы – Махачкала: ООО « Издательство НИИ педагогики» 2009 г.

Данная программа отражает обязательное для усвоения в основной школе содержание обучения родному / аварскому /языку.

Промежуточная аттестация проводится в форме контрольных работ.

Учебный предмет «Родной язык» в современной школе имеет познавательно-практическую направленность, т.е. он дает учащимся знания о родном языке и формирует у них языковые и речевые умения. Это специальные цели его преподавания. Вместе с тем

«Родной язык» выполняет и общепредметные задачи. Специальными целями преподавания родного языка в школе являются формирование языковой, коммуникативной и лингвистической компетенции учащихся.

Познавательные задачи преподавания родного / аварского / языка:

- формирование у учащихся научно-лингвистического мировоззрения, вооружение их основами знаний о родном языке;
- развитие языкового и эстетического идеала.

Практические задачи преподавания родного / аварского / языка:

- формирование прочных орфографических и пунктуационных умений и навыков;
- овладение нормами родного литературного языка и обогащение словарного запаса и грамматического строя речи учащихся;

обучение школьников умению связно излагать свои мысли в устной и письменной форме. - обучение самостоятельно пополнять знания по родному языку; - формирование общеучебных умений- работа с книгой, со справочной литературой, совершенствование навыков чтения.

Рабочая программа рассчитана на **68** часов, **2** часа недельной нагрузки, программа скорректирована в количестве учебного времени, отведенного на преподавание отдельных разделов языкознания.

В образовательном процессе преподавания родного языка в **7** классе несомненно присутствует углубленное изучение тем, которое предполагает языковое обучение с учетом повышенной сложности.

В каждый из лингвистических уровней введен учебный материал, соответствующий названному положению.

При составлении данной программы сохранены все разделы и темы

.

Требования к подготовке учащихся по предмету.

Учащиеся должны

знать:

• определения знаменательных и служебных частей речи, изучаемых в 7 классе ,языковых единиц, речеведческих понятий, орфографических и пунктуационных правил;

• составлять различные формы глагола;

• олределения синонимов, омонимов, антонимов.

• фонетический, морфологический, словообразовательный разбор слова.

• составлять простые предложения различных типов.

• образовать от простых предложений союзные и бессоюзные сложные предложения.

• составлять предложения по схемам.

•правильно образовать множественное число от сущ – х с чередующимися гласными и согласными в корне.

уметь:

по орфографии:

• дать объяснение орфограммам, изученным в предыдущих классах;

• правильно писать глаголы;

• правильно писать союзы, частицы и предлоги;

по орфоэпии: • правильно произносить , сохраняя орфоэпию аварского литературного языка, глаголы и наречия

(аск!об, цебе, гъорлъ, и др.);

• правильно произносить звуки литературного языка.

по развитию речи:

• написать сжатое и подробное изложение повествовательного характера с элементами описания;

- составить описание хода работы человека;
- записать рассказ по данному сюжету;
- записать сочинение по данной теме;
- рассказать и записать рассказ о своей проделанной работе.
- написать сочинения , связанные со школьной жизнью;
- излагать свои мысли точно, ясно, писать красиво, не допускать ненужных повторений, использовать в своей речи лексические синонимы.

по пунктуации:

- ставить знаки препинания в междометиях;

Содержание курса.

Повторение изученного в 5-6 классах.
Простое предложение
Образование слов.
Части речи.

Глагол.
Начальная форма глагола – инфинитив.
Вспомогательный глагол «делать».
Сложные глаголы.

Составные глаголы.
Составные глаголы настоящего времени.
Составные глаголы будущего времени.
Составные глаголы прошедшего времени.
Повторяющаяся форма глагола.
Глаголы слуха.

Наклонения глагола.
Повествовательное наклонение.
Повелительное наклонение.
Отрицательная форма повелительного наклонения.
Форма пожелания побудительного наклонения.

Форма побуждения к действию повелительного наклонения.
Условное наклонение.
Отрицательная форма условного наклонения.
Форма пожелания условного наклонения.
Вопросительное наклонение.
Правописание глаголов.
Морфологический разбор глагола.

Наречие.
Наречие как часть речи.
Разряды наречий.

Образование наречий.
Элементы различия родов в наречиях.
Переход в наречия некоторых падежных форм имен существительных.
Правописание наречий.
Морфологический разбор наречий.

Служебные части речи.
.Союзы.
Правописание союзов.
Частицы.
Группы частиц.
Правописание частиц.
Предлоги (послелоги).
Правописание предлогов.
Междометия, их правописание.

Повторение.

Календарно – тематическое планирование уроков по родному (аварскому) языку

Авар мац1 7 класс

№ п/п	Дарсил тема	Саг1тазул къадар	Дарсил мурад	Рокъобе х1алт1и	Планалъулаб къо-моц1	Х1ужжаял ъулаб къо-
1	Предложение. Раг1и лъугьин. Морфология Бит1унхъвай. Раг1абазул диктант	1	1. Предложениязул тайпаби рак1алде щвезари; 2. Цебеккун малъараб материал такрар гьаби; 3. Раг1и лъугьиналъул аслияб къаг1идаби рак1алде щвезари; 4. Каламалъул бут1аби такрар гьари; 5. Падежал такрар гьари; 6. Журарал раг1абазул бит1унхъвай рак1алде щвезаби; 7. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 47 х1. 4 гьум. 138 § 48 х1. 5гьум. 139 § 49х1. 5гьум. 142		
2	Глаголалъул авалияб форма-инфинитив	1	1. Глаголалъе баян кьезе; 2. Инфинитивалъе баян кьезе; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 50 х1. 6 гьум. 145		
3	«Гьабизе» - кумекалъул глагол	1	1. «Гьабизе» - кумекалъул глаголалдаса бат1и-бат1иял формаби лъугьунел рук1ин бихьизаби; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 51 х1. 5 гьум. 147		
4	Журарал глаголал	1	1. Журарал глаголазе баян кьезе; 2. Журарал глаголал бит1ун хъвазе ругьун гьари;	§ 52 х1. 4 гьум. 148		

			3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби			
5	Составиял глаголал. Раг1абазул диктант	1	1. Составияб глаголалъе баян кьезе; 2. Глаголазул заманаби такрар гьари; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 53 х1. 6 гьум. 150		
6	Гьанже заманалъул составиял глаголал	1	1. Гьанже заманалъул составиял глаголал лъугьунеб къаг1ида бихьизаби; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 54 х1. 5 гьум. 152		
7	Бач1унеб заманалъул составиял глаголал Араб заманалъул составиял глаголал	1	1. Бач1унеб ва араб заманалъул составиял глаголал лъугьунеб къаг1ида бихьизаби 2. Бач1унеб ва араб заманалъул составиял глаголал лъугьинаризе ругьун гьари; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 55 х1. 5 гьум. 154 § 56 х1. 5 гьум. 157		
8	Глаголалъул такрарлъиялъул форма	1	1. Глаголалъул такрарлъиялъул формаби лъугьунел къаг1идабазул бицине; 2. Глаголалъул такрарлъиялъул формабигун предложениял ургъизе ругьун гьари	§ 57 х1. 5 гьум. 159		
9	Г1инзул глагол . Сочинение. Хасалихълъи	1	1.Г1инзул глаголалъе бич1ч1и кьезе 2. Т1абиг1аталде бугеб рокьи жеги ц1ик1к1инаби 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 58 х1. 3 гьум. 161		

10	Глаголалъул наклонениял. Хабарияб наклонение	1	1. Наклонениялъул х1акъалъулъ бич1ч1и кьей; 2. Хабарияб наклонениялъул бицине; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 59 х1. 3 гьум. 165 (лъ.)		
11	Т1алабияб наклонение Т1алабияб наклонениялъул гьеч1олъиялъул форма	1	1. Т1алабияб наклонениялъе бич1ч1и кьезй; 2.Т1алабияб наклонениялъул гьеч1олъиялъул форма кин лъугьулебали бихьизаби; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 60 гьум. 166-169 § 62 х1. 4 гьум. 172		
12	Т1алабияб наклонениялъул гьариялъулаб форма Т1алабияб наклонениялъул гьесизариялъул форма	1	1. Т1алабияб наклонениялъул гьариялъул форма кин лъугьулебали бихьизаби; 2. Ц1алдохъаби гьариялъул форма каламалъулъ х1алт1изабизе ругьун гьари; 3. Т1алабияб наклонениялъул гьесизариялъул форма лъугьунеб къаг1ида малъи; 4. Гьесизариялъулаб форма каламалъулъ х1алт1изабизе ц1алдохъаби ругьун гьари; 5. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 62 х1. 5 гьум. 172 § 63 х1. 4, гьум. 174		
13	Шарт1ияб наклонение Шарт1ияб наклонениялъул гьеч1олъиялъул форма	1	1. Глаголазул кинал формабаздасан шарт1ияб наклонение лъугьунебали малъи; 2. Тексталъулъ шарт1иял наклониял ратизе ц1алдохъабазда лъай; 3. Шарт1ияб наклонениялъул гьеч1олъиялъул формаялъул глаголал лъугьинаризе ругьун гьари; 4. Тексталъулъ шарт1иял наклониял ратизе ц1алдохъабазда лъай;	§ 64 х1. 2 гьум. 176 § 65 гьум. 177-179 § 66 х1. 3		

	Шарт1ияб наклонениялъул анищалъулаб форма		5. Шарт1ияб наклонениялъул анищалъулаб форма лъугьинабизе ругьун гьари; 6. Текстазулъ гьел ратизе лъай; 7. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	гьум. 180		
14	Суалияб наклонение	1	1. Суалияб наклонениялъ щиб загьир гьабулебали малъизе; 2. Суалияб наклонениялъул глаголалгун предложениял г1уц1изе ругьун гьари; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 67 гьум. 181-182		
15	Калам цебет1езабиялъул дарс. Контролияб диктант		Малъараб материал такрар гьаби			
16	Глаголазул бит1унхъвай	1	1. Глагол такрар гьаби; 2. Цо маг1на кьолел, г1ага-шагараб маг1на кьолел, составиял глаголазул бит1унхъвай ц1алдохъабазда малъи; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 68 х1. 2 гьум. 184 (лъ.)		
17	Глаголалъул разбор	1	1. Глаголалъул х1акъалъулъ малъараб материал рак1алде щвезаби ва щула гьаби; 2. Морф. разборалъул тартиб малъи; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Суалал гьум. 188-189		
18	Наречие Наречиялъул разрядал	1	1. Наречиялъул х1акъалъулъ г1аммаб баян кьей; 2. Ц1алдохъаби财 текстальулъ наречиял ратизе ва суал кьезе ругьун гьари; 3.Наречиязул разрядазулгун лъай-хъвай гьаби; 4. Тексталъулъ суалалъул кумекалдалъун наречиялъул разрядал лъай;	§ 70 х1. 4 гьум. 191 § 71 х1. 4		

			5. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	гьум. 194		
19	Наречие лъугьин. Калам цебет1езаби. Сочинение. Нижер хъизан	1	1.Ц1алдохъабазул наречиял лъугьунел къаг1идабигун лъай-хъвай гьаби; 2.Ц1алдохъабазул хъизаналде рокьи ц1ик1к1инаби; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 72 х1. 4 гьум. 196		
20	Наречиялда жанир жинсиял г1аламатал	1	1. Жинсиял глаголаздаса, ишараялъул ц1арубак1аздаса лъугьарал наречиязульги, гьединго бак1алъул наречиязульги жинсиял г1аламатал ц1уни бихьизаби; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 73 х1. 3 гьум. 199		
21	Предметиял ц1аразул цо-цо падежияб форма наречиязде свери	1	1. Предметиял ц1аразул цо-цо падежияб форма наречиязде сверулеб бук1ин бихьизаби; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби;	§ 74 х1. 4 гьум. 200		
22	Наречиялъул бит1унхъвай	1	1. Наречиязул бит1унхъваялъул бици; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 75 х1. 2 гьум. 201		
23	Наречиялъул разбор	1	1. Цебеккун малъараб материал г1амлъизаби; 2. Разбор гьабулеб тартиб малъи; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 76 Гьум. 202-203		
24	Союзал. Союзазул тайпаби.	1	1. Кумекалъул к/б такрар гьари; 2. Сок1к1иналъул ва нахърилълъиналъул союзал рат1а гьаризе лъай; 3. Маг1на данде кколел союзал х1алт1изаризе лъай; 4. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 77 гьум. 204-205		

25	Союзазул бит1унхъвай	1	1. Союзазул бит1унхъвай малъи; 2. Союзалги гьоркьоре ккезарун, предложениял г1уц1изе ругьун гьари; 3. Ц1алдохъабазул союзазул бит1унхъвай щиб даражаялда бугебали хал гьаби; 4. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 78х1. 1 гьум. 207 (лъ) §77,78 х1. 4 гьум. 208 (лъ)		
26	Частицаби Частицабазул группаби	1	1. Частицабазе к/б х1исабалда г1аммаб баян кьезе; 2.Частицабазул группаби рат1а рахъизе малъи; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 79х1. 3гьум. 211 (лъ)§ 80х1. 4 гьум. 214		
27	Частицабазул бит1унхъвай Нижер росу. Калам цебет1езаби	1	1. Ц1алдохъаби частицаби бит1унхъвазе ругьун гьари; 2. Маг1наялъухъ балагьун, частицаби х1алт1изаризе лъай; 3. Рижараб росдаде (Ват1аналде) рокьи дагьабги ц1ик1к1инаби; 4. Росдал тарих, т1абиг1ат, г1адамал хиралъи, ц1уни, бокьи; 5. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 81 х1. 3 гьум. 215 Сочинениялъе х1адури		
28	Хадурег1ел. Хадурег1елазул группаби.	1	1. Хадурег1елазе г1аммаб баян кьезе; 2. Хадурег1елазулгун ц1алдохъабазул лъай-хъвай гьаби; 3. Хадурег1елаллъун х1алт1изарулел наречиял малъи; 4. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 82х1. 4гьум. 219 § 84х1. 4гьум. 220		
29	Хадурег1елазул бит1унхъвай	1	1. Хадурег1елазул бит1унхъваялъул бици; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 83 х1. 4 гьум. 222 (къ)		
30	Междометие Междометиязул бит1унхъвай	1	1. Междометиязулгун ц1алдохъабазул лъай-хъвай гьабизе; 2. Междометиязул бит1унхъвай малъи; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 84 3 предло - жение ургъизе § 85 гьум. 223		

31	Контролияб диктант.		1. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул даража борцине			
32	Глагол. Наречие такрар гьабизе	1	1. Глагол такрар гьаби; 2. Глаголалъул заманаби рат1а гьаризе лъай; 3. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Малъараб материал такрар гьаби		
33	Союзал. Хадурег1елал. Междометие такрар гьабизе	1	Малъараб материал такрар гьаби	Малъараб материал такрар гьаби		
34	Х1асил гьабиялъул дарс	1	1. 7 классалда малъараб материалалъул х1асил гьаби; 2. К1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Малъараб материал такрар гьаби		

VII классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехун ва бажариялдехун ругел аслиял т1алабал

Ц1алдохъабазда лъазе ккола:

VII классалда лъазарурал жалго жидедаго ч1арал ва кумекалъулал каламалъул бут1аби баян гьаризе;

глаголалъул баг1и-бат1иял формаби лъугьинаризе.

Орфографиялъул рахъалъан:

байбихьул классазда ва V, VI, VII классазда лъазабураб мац1алъул материалалда данде кколел орфограммаби баян гьаризе;

глаголал бит1ун хъвазе;

союзал, хадурег1ел ва частицаби бит1ун хъвазе.

Пунктуациялъул рахъалъан:

междометиязда хадуб запятая, яги ах1ул ишара лъезе.

Орфоэпиялъул рахъалъан:

глаголал, наречиял (аск1об, цебе, гъорлъ ва гь. ц.) ва

частицаби, авар литературияб мац1алъул орфоэпия ц1унун, ц1ализе.

Калам г1уц1иялъул рахъалъан:

Г1адамасул сипат-сураталъулги х1алт1ул иналъулги описаниялъул элементал ругеб хабариб тексталъул г1ат1идгоги къокъгоги изложение хъвазе; Г1адамасул х1алт1ул иналъул сурат цебеч1езабун, хъвазе; бихьизабураб сюжеталда рекъон, харбал хъвазе; жалго ц1алдохъабазул г1умруялда хурхарал, жидерго пикру бициналъулал сочинениял хъвазе.

ПРОГРАММАЯЛЪЕ БАЯН

...Школалъул ц1акъго к1вар бугеб масъалалъун ккола г1ун бач1унеб г1елалъе щулияб ва гъваридао лъайкьей, гьезулъ гьеб лъай практикаялда х1алт1изабизе бажари ва ругьунлъи лъугьинаби, дунялалдехун материалистияб бербалагьи бижизаби.

Авар литературияб мац1алъул кьуч1 ккола болмац1, амма литературияб мац1 бечелъизе к1вар бугеб маг1данльун ккола киналго диалектал ва наречиял. Цогидал мац1азго г1адин, авар мац1алъги г1аммаб куцалда т1олго маг1арулазул рух1ияб бечелъи жанибе бачуна.

Ахираб заманалда г1исинал миллатазул мац1ал церет1еялде ц1ик1к1араб к1вар кьолеб буго. Гьел миллатазул рук1арахъин цебет1еялдаго цадахъ, гьезул мац1алги бечелъула, церет1ола ва хадубккунги гьел церет1езаризе руго.

Школалда авар ма1 малъиялда цереч1арал масъалаби.

Авар мац1 школалда лъазабиялда цереч1арал масъалабилъун ккола: ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби, пасих1го ц1али камиллъизаби ва каламалъул культура борхизаби.

Школалда авар мац1 малъиялъул мурад буго: ц1алдохъабазе фонетикаялъе, лексикаялъул, раг1и лъугьинальул ва хисиялъул, грамматикаялъул, стилистакаялъул х1акъалъулъ лъайщвей, жамг1ияб г1умруялда жаниб гьелъул к1вараалъул

х1акъалъулъ баянал кьей, бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул иш камиллъизари, лъималазул раг1ул нахърател бечелъизаби.

V - IX классазда авар мац1альул курсалъул г1уц1и Рахьдал мац1алъул программаялда рекъон, V - IX классазда ц1алдохъабазда малъизе ккола фонетика, графика, лексика, раг1и лъугьин, грамматика (морфология, синтиксис). Гьединго ц1алдохъабазда лъазе ккола стилистикаялъул ва мац!алъул х!акъалъулъ г1аммал г1елмиял баянал.

Ц1алдохъаби ругьунлъизе ккола бит1ун хъвазе, бит1ун ц1ализе, калам г1уц1изе ва лъалхъул ишараби лъезе.

Авар мац1алъул материал гьадин бикьун буго: V, V1 ва VII классазда малъула фонетика, лексика, раг1и лъугьин, морфология ва бит1унхъвай. Синтаксис лъазабула VIII - IX классазда. Амма синтаксисалъул ва лъалхъул ишарабазул х1акъалъулъ бищун г1адатал (авалиял) баянал V классалдаго кьола, морфологияб курс синтаксисалъул кьуч1алда лъазабизе, калам цебет1езабиялъул ва пунктуациялъул х1алт1аби гьаризе рес бук1ине. Гьел церехун рехсарал рахъазул х1исабги гьабун, программаялда материал линейно-ступенчатый принципалда рекъон кьун буго. Гьединаб принципги кьоч1ое босун, «лексика», «раг1и льугьин», «предметияб ц1ар» г1адал темаби V ва VI классазда, «глагол» V, VI ва VII классазда кьун руго. «Бит1араб ва хъвалсараб калам» абураб тема V ва IX классазда малъулеб буго. Хут1арал темаби цадахъго малъизе рихьизарун руго. Такрарлъулел темаби хадусел классазда малъула гьваридго ва г1ат1идго. Гьединго программаялда дандч1вала байбихьул классазда лъималаз лъай- хъвай гьабурал темабиги. Гьединал темаби г1ат1идго малъизе ккола. Программаялда т1олабго материал кьун буго лъималазул г1елазул хаслъабиги х1исабалде росун . Ц1алдохъабазул калам цебет1езаби ва гьел пасих!го ц!ализе ругьун гьари.

Школалда авар мац1 малъиялъ ц1алдохъабазул логикияб пикру ва калам цебет1езабула.

Калам цебет1езабиялъе цоцада хурхараб лъабго нух буго.

Калам цебет1еялъул т1оцебесеб нух буго авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьаби. Авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьабула бат1и-бат1иял словариял х1алт1абаздалъун, учебникалда ругел ругьунлъиялъул х1алт1абазул текстаздалъун, к1алзул ва хъвавул изложенияздалъун, сочиненияздалъун.

Ц1алдохъабазулгун словарияб х1алт1и гьабулелъул, гьел, жалго жидедаго ч1ун, рич1ч1уларел раг1аби ратизе, гьезул магТна учителасда гьикъизе ругьун гьари, словараздаса бит1ун пайда босизе лъай - бищунго к1вар бугел х1алт1абилъун ккола.

Калам цебет1езабиялъул к1иабилеб нух буго авар литературияб мац1алъул раг1аби лъугьиналъул, гьел дандраялъул, предложениял г1уц1иялъул, бит1ун ц1алиялъул ва гь. ц. нормаби лъай. Гьеб рахъалъ программаялда (жиб-жиб темаялъул к!иабилеб пункталда гъоркь) ч1ванкъог1ун бихьизабун буго щибаб классалда лъималазе щвезе кколеб лъайги лъугьине кколеб бажариги.

Калам цебет1езабиялъул лъабабилеб нухги буго авар мац1альул дарсазда бат1и-бат1ияб темаялъул ва жанралъул материалазда т1асан ц!алдохъаби к1алъазе ругьун гьари.

Калам г1уц1изе ц!алдохъаби ругьун гьариялъе лъик1алан заманги бихьизабун буго. (Авар мац1алъе рихьизарурал саг1тазул щуго бут1а гьабун цо бут1а). Калам г1уц1изе ругьун гьари ц1ик1к1араб к!вар бугеб иш бугелъул. гьелъие мац1алъул программаялда жиб-жиб классалъе бат1аго темабиги кьун руго.

Ц1алдохъанасда лъазе ккола тексталда т1ад х1алт1изе, гьелъул аслияб пикру батизе, къокъаб ва г1ат1идаб план г!уц1изе, гьелда рекъон материал тартибалдеги ккезабун, (бицунги хъванги) изложение т1обит1изе.

Авар мац1алъул дарсазда к1вар кьезе ккола ц!алдохъабазул к1алзул монологияб калам камиллъизабиялде. Гьелъие г!оло ц1алдохъаби т1амизе ккола бат1и-бат1иял темабазда т1асан к1алъазе. Т1олабго лъаг1алида жанир гьарурал х1алт1абаздалъунги, изложенияздалъунги, сочиненияздалъунги ц1алдохъабазулъ бит1араб к1алзул ва хъвавул калам г1уц1иялъул бажари лъугьине буго. Изложениязе текстал ва сочиненниязе темаби т1аса рищулеб мехалъ, гьел тарбия кьеялъул ва г1елмияб рахъалъан дандекколел рук1ине ккола.

Ц1алдохъабазул калам цебег1езабиялъе бихьизабураб лъабабго нухалъ гьезул каламалъулъ дандч!валел г1унгут1аби ва гъалат1ал т1аг1инаризе квербакъула.

Ц1алдохъабазул калам цебет1езабиялда бухьараб буго пасих!го ц!ализе лъазабиялъул ишги.

Пасих1го ц1алиялъул ругьунлъаби камиллъизаризе художествиял текстал (хабар, маргьа, кеч1) росула.

Пасих1го ц!ализе лъимал ругьун гьариялъе синтаксис лъаялъулги к1удияб к1вар буго. Гьелъ рес кьола калам камил гьабизе ва цебет1езабизе.

Бит1унхъваялъул рахъалъ бажари борхизабула, бат1и-бат1иял тайпаялъул (г1инзулаб, берзулаб, кант1изариялъулаб, баян гьабиялъулаб, творческияб г1адал) диктантал гьарун.

Авар мац1алъул дарсазда цоги предметазулгун бухьен

Школалда ц1алдохъабаз аслияб куцалда лъазабула литературияб мац!. Гьединлъидал щулияб бухьен бук!ине ккола адабияталъул курсалъулгун. Гьениб к1вар кьезе ккола художествиял асаразде. Гьелъ рес кьола мац!алъул цо-цо хаслъаби цереч1езаризе, раг1аби х1алт1изариялда, грамматикиял формабазда, бат1и-бат1иял синтаксисиял г1уц1абазда, тексталъул бут!абазул ва предложениязул бухьеналъул къаг1идабазда, калам х1алт1изабиялъул бат1и-батТиял рахъазда хурхарал суалал баян гьаризе.

К1удияб к1вар буго г1урус мац1алъулгун бухьен кквеялъулги. Гьелъги рес кьола к1иябго мац1алъул грамматикиял г!аммал ва хасал рахьал ч1езаризе, ай цого классалда гьеб к!иябго лъазабулелъул, гьезул дандекколелги кколарелги рахъазул х1исаб гьабун, дарскьей чара гьеч!еб методикияб къаг1идалъун ккола. Гьебго абизе бегьула школалда лъазабулеб къват1исеб пачалихъалъул мац!алъул х1акъалъулъги.

Авар мац1 8 класс

№ п/п	Дарсил тема	Саг1тазул ки..	Дарсил мурад	Рокъобе х1алт1и	Программаял ъулаб къо-моц1	Х1ужжаялъул аб къо-моц1
	7 кл. малъараб материал такрар гьаби. Фонетика. Лексика ва фразеология	1	1.Фонетика такрар гьабизе; 2. Раг1и цо мухъидаса цоги мухъиде, слогазде бикьун, боси ракlалде щвезаби; 3. Е, Ё, Ю Я х1арпал цо гьаракь бихьизабизеги к1иго гьаракь бихьизабизеги х1алт1изарулел раг1аби рак1алде щвезаби 4. Лексикаялъул ва фразеологиялъул х1акъалъулъ бич1ч1и кьей; 5. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 1 гьум. 3 § 2 гьум. 4		
	Раг1ул г1уц1и ва раг1и лъугьин Морфология Раг1абазул диктант	1	1. Суффиксаздалъун, к1иго раг1и, яги к1иго кьибил жубаялдалъун раг1аби лъугьинари камил гьабе; 2. Журарал раг1аби к1алзул ва хъвавул каламалъулъ бит1ун х1алт1изаризе ругьун гьари 3. Каламалъул бут1абазул, гьезул формабазул, гьел лъугьиналъе ругел ресал рак1алде щвезари; 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§3 х1. 10 гьум. 5 §4 х1. 12 гьум.5 (лъ.)		
	Синтаксис ва пунктуация Предложениялдаса раг1абазул дандраялъул бат1алъи	1	1. Предложениялдаса раг1абазул дандраялъул бат1алъи бич1ч1изаби; 2. Раг1абазул дандраяздаса предложениял г1уц1изе ругьун гьари	§ 5 гьум. 7-11		

	Раг1абазул дандраязульги предложениязульги раг1абазул бухьен. Раг1абазул дандраязулъ ва предложениязулъ раг1абазул тартиб Логикияб ударение	1	1. Раг1абазул бухьеналъул х1акъалъулъ бици; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби 3. Раг1абазул дандраял раг1абазул цо ч1араб тартибалда лъезе ругьун гьари; 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби 5. Логикияб ударениялъе г1аммаб баян кьезе; 6. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 6 гьум. 12-14 § 7 гьум. 15-16 § 8 гьум.17		
	Предложение Хабариял, суалиял ва т1алабиял предложениял. Ах1ул предложение	1	1.Предложениялъе баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби 3. Хабариял,суалиял, т1алабиял предложениязул х1акъалъулъ баян кьей; 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	3-6 предложение г1уц1изе § 9 гьум. 18-21		
	Т1ирит1ич1ел ва т1ирит1арал предложениял	1	1.Т1ирит1аралги т1ирит1ич1елги предложениязда гьоркьоб бат1алъи бихьизабизе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 10 гьум. 22-24		
	Диктант	1	1. Т1абиг1аталъул хиса-баси кинаб бугебали ц1алдохъабазда бихьизе лъай; 2. Т1абиг1ат ц1унизе ва гьелде рокьи жеги ц1ик1к1инаби; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби			
	Предложениялъул бет1ерал членал. Подлежащее Сказуемое. Раг1абазул диктант Г1адатаб глаголияб сказуемое	1	1. Предложениялъул бет1ерал членазе г1аммаб баян кьезе; 2.Подлежащее бет1ераб член бук1ин бич1ч1изаби; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби 4. Сказуемоялъе бет1ераб член х1исабалда г1аммаб баян кьезе; 5.Г1адатаб глаголияб сказуемоялъе г1аммаб баян кьезе;	§ 11 х1 46, гьум. 26 §12 гьум. 26-27 § 14 х1 5 гьум. 29		
	Ц1арулаб составияб сказуемое Глаголияб составияб сказуемое	1	1. Ц1арулаб составияб сказуемоялъул г1уц1иялъул бицине; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби 3. Глаголияб составияб сказуемоялъул г1уц1иялъул бицине; 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 14 х1 55 гьум. 33 § 15 х1 64 гьум 34		

0	Бит1араб дополнение «Чанахъабазул гамач1» Калам цебет1езаби	1	1. Бит1араб дополнениялъе баян кьей; 2. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул лъай борцине 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§16 х1 69 гъум. 36 Изложения лъе х1адуризе		
1	Предложениялъул бет1ерал гурел членал Определение Цадахълъел	1	1.Предложениялъул бет1ерал гурел членазе бич1ч1и кьезе; 2. Определениялъул х1акъалъулъ баян кьей; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби 1.Цадахълъелалъе баян кьей; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 17 х1 73 гъум. 40 §18 х1. 77 гъум. 43		
2	Хъвалсараб дополнение	1	1.Хъвалсараб дополнениялъе баян кьей; 2.Предложениязда жанир хъвалсараб дополнение батизе ц1алдохъаби ругъун гьари	§19 х1 82 гъум. 45		
3	Х1алал Бак1лъун бугеб х1ал Заманалъун бугеб х1ал	1	1.Х1алалъе г1аммаб баян кьезе; 2. Пред. членал такрар гьари; 3. Бак1лъун бугеб х1алалъе баян кьезе; 4. Заманлъун бугеб х1алалъе авалияб баян 5. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби кьезе;	§ 20 гъум. 46-47 § 21 х1 88 гъум. 48		

4	Ишалъул куцлъун бугеб х1ал Г1илла-мурадлъун бугеб х1ал Хасел. Калам цебет1езаби	1	1. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби 2.Ишалъул куцлъун бугеб х1алалъул цогидал х1алаздаса бугеб бат1алъи бихьизаби; 3.Х1алал такрар гьари; 4. Г1илла-мурадлъун бугеб х1алалъе бич1ч1и кьезе; 5. Хасалил т1абиг1аталде рокьи ц1ик1к1инаби; 6. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 22 гьум. 48-49 § 23 гьум. 50 § 24 х1 99 гьум.51 Сочинения лъе х1адуризе		
5	<u>Г1адатал предложениязул тайпаби.</u> Подлежащее баянлъич1еб предложение Подлежащее гьеч1еб предложение Бит1араб дополнение гьеч1еб предложение	1	1.Подлежащее баянлъич1еб предложениялъе авалияб бич1ч1и кьезе; 2.Подлежащее гьеч1еб предложениялъе баян кьезе; 3. Бит1араб дополнение гьеч1еб предложениялъе баян кьезе; 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 25 гьум. 51-52 § 26 гьум.52 § 27 гьум. 53		
6	Контролияб диктант. Х1амид	1	1. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул лъай борцине	Малъараб материал такрар гьаби		
7	Ц1арлъовул предложение. Диктанталъул анализ	1	1. Ц1арлъовул предложениялъе баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§28 х1. 104 гьум. 54		
8	Т1убараб ва т1убач1еб предложение Т1убараб ва т1убач1еб предложение	1	1.Т1убач1ебги т1убарабги предложениялда гьоркьоб бугеб бат1алъи бихьизаби; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§29 гьум. 55 Диалог г1ц1изе		
9	<u>Предложениялъул тайпа цоял членал</u> Тайпа цоял членалгун союзал	1	1. Предложениялъул тайпа цоял членазе баян кьезе; 2. Сок1к1иналъул союзал х1алт1изаризе ругьун гьари; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 30 х1. 114 гьум.58 §31 гьум.59-60		

0	Тайпа цоял членазулъ лъалхъул ишараби	1	1.Предложениялда жанир тайпа цоял членал лъалхъул ишарабиги лъун, рат1а гьаризе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 32 гьум. 60-61		
1	Тайпа цоял членалгун цадахъ г1амлъул раг1аби Обращение	1	1. Г1амлъул раг1абазе баян кьезе; 2. Обращениялъе г1аммаб баян кьезе; 3. Предложениялда жаниб обращение бат1а гьабизе ругьун гьари 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 33 гьум.62-64 §34 х1. 135 гьум. 68		
2	Гьоркьор кколел раг1аби ва предложениял Раг1аби -предложениял У ва Гуро. Междометиял раг1аби предложениял.	1	1. Гьоркьор колел раг1абазул ва предложениязул х1акъалъул бич1ч1и кьей; 2.У ва Гуро раг1абазе аслияб бич1ч1и кьезе; 3. Междометиязе мисалал рачи; 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 35 гьум. 69-71 § 35 х1. 147 гьум. 72 § 36 х1. 149 гьум. 74		
3	Калам цебет1езаби.Сали-Сулейманица ц1иркъ къезабураб куц. Изложение	1	1. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби; 2. Сали-Сулейманил ва Альбертол г1амалалъе къимат кьей	Малъараб материал такрар гьабизе		
4	<u>Рат1алъизарурал членалгун предложениял</u> Бат1алъизабураб определение	1	1.Рат1алъизарурал членазе бич1ч1и кьезе; 2.Бат1алъизабураб определениялъе г1аммаб баян кьезе; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 37 х1. 151 гьум. 75		
5	Бат1алъизабураб цадахълъел	1	1.Бат1алъизабураб цадахълъелалъе авалияб баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§38 гьум. 85		
6	Рат1алъизарурал х1алал Рат1алъизарурал х1алал	1	1.Х1алал такрар гьари; 2.Рат1алъизарурал х1алазе бич1ч1и кьей; 3.Х1алал такрар гьари; 4. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 39 гьум. 79-80 х1. 163 гьум. 80		
7	Рат1алъизарурал членазда цадахъ хасал раг1аби	1	1.Рат1алъизарурал членазда цадахъ хасал раг1абазул бицине; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 40 гьум. 81		

8	Диктант	1	1. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул лъай борцине	Малъараб материал такрар гьаби		
9	Чияр калам бицунел къаг1идаби. Бит1араб ва хъвалсараб калам Бит1араб каламгун предложениял. Гьенир лъалхъул ишараби	1	1.Бит1араб каламалъе авалияб бич1ч1и кьезе; 2.Лъалхъул ишараби лъезе малъи; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§41 гьум. 82-85		
0	Диалог. Раг1абазул диктант	1	1.Диалогалъе бич1ч1и кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 42 гьум. 87 Диалог г1уц1изе		
1	Хъвалсараб каламгун предложениял. Бит1араб калам хъвалсаралдалъун хиси	1	1.Хъвалсараб каламалъе баян кьезе; 2.Бит1араб калам такрар гьабизе; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 43 гьум. 88-89		
2	Цитатал ва гьенир лъалхъул ишараби	1	1. Цитатазе баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 44 гьум. 90-91		
3	Предложениялъул членал. Такрар гьари Предложениялъул тайпаби такрар гьари	1	1. Предложениялъул членал такрар гьари; 2. Предложениялъул тайпаби такрар гьари; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби;	Предложени-ялъул членал такрар гьари 10 предложение г1уц1изе		
4	Контролияб диктант	1	1. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул лъай борцине	Малъараб материал такрар гьаби		
5	Х1асил гьабиялъул дарс	1	1. 8 классалда малъараб материал такрар гьаби			

VIII классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехун ва бажариялдехун ругел аслиял т1алабал

Ц1алдохъабазда лъазе ккола:

раг1абазул дандраязул, бат1и-бат1иял тайпабазул г1адатал предложениязул, рат1алъизарурал членалгун предложениязул синтаксисияб разбор гьабизе;

раг!абазда гьоркьоб бугеб бухьен баян гьабизе; цо составалъул, к1иго составалъул ва лъабго составалъул, тайпа цоял ва рат1алъизарурал членал, хит1абал ва гьоркьор ккарал раг1аби ругел г1адатал предложениял г1уц1изе.

Ц1алдохъабазухъа бажаризе ккола:

Пунктуациялъул рахъалъан:

VIII классалда малъарал пунктограммаби ратун, гьенир лъалхъул ишараби лъезе;

тайпа цоял членал, хит!аб, гьоркьор ккарал раг1аби ва междометиял, рат1алъизарурал членал ругел предложениязулъ лъалхъул ишараби лъезе;

ккolеб бак1алда подлежащеялдаги сказуемоялдаги гьоркьоб тире лъезе.

Калам г1уц1иялъул рахъалъан:

культуриял ва тарихиял бак1азул сурат цебеч1езабулел текстазда т1асан изложение хъвазе;

художествиял текстал пасих1го ц1ализе; жиндирго автобиография бицине (абунги хъванги); газеталъе макъалаби, данделъиялъул протокол хъвазе; захlматалъул темаялда ва гь.и. т1асан творческиял сочинениял хъвазе.

Авар мац1 9 класс

№ п/п	Дарсил тема	Саг1тазул к1алар	Дарсил тайпа	Дарсил мурад	Рокъобе х1алт1и	Программа ялъулаб къо-	Х1ужжаялъ улаб къо-моц1
1	Жубараб предложение. Г1аммаб баян	1	Ц1ияб дарс малъи	1.Жубараб предложениялъе баян кьезе; 2.Пр. членал такрар гьари; 3. Калам ц1ебет1езаби	Гьум. 99-100		
2	Союзалгун ругел журарал ва союзал гьеч1ел журарал предложениял	1	Ц1ияб дарс малъи	1.ЖСП г1аммаб баян кьезе; 2. Калам ц1ебет1езаби	§ 45 гьум. 102-105		
3	Союзал гьеч1ел журарал предложениязулъ запятая ва т1анк1гун запятая	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Союзал гьеч1ел журарал предложениязулъ запятая ва т1анк1гун запятая лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 47 гьум. 109		
4	Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ к1ит1анк1 Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ тире	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ к1ит1анк1 лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари 2. Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ тире лъезе ругьун гьари; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 48 ,49 х1. 186 (лъ.)		

5	Журарал нахърилълъарал предложениял. Нахърилълъиналъ ул раг1абигун бугеб ЖНП.	1	Ц1ияб дарс малъи	1. ЖНП г1аммаб баян кьезе; 2. Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП лъай-хъвай гьаби; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 50 гьум. 115-117		
6	Нахърилълъина лъул раг1абигун бугеб ЖНП-ялъулъ лъалхъул ишараби Нахърилълъина лъул раг1абигун бугеб ЖНПялъулъ лъалхъул ишараби	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП лъалхъул ишараби лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари; 2. Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП лъалхъул ишараби лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари ; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 51, гьум. 117 х1. 192 гьум. 118		
7	Нахърилълъина лъул раг1аби гьеч1ого ЖНП	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Нахърилълъиналъул раг1аби гьеч1ого ЖНП баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 52 гьум. 119		
8	Подлежащеелъ ун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Подлежащеелъун т1аджубараб предложение баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 53 х1. 198 гьум. 120-122		
9	Гьудулзаби . Контролияб диктант		Х1асил гьаби	1. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул ц1алдохъабазул лъай борци	Малъара б материал такрар гьаби		

10	дополнениелъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Хъвалсараб дополнениелъун т1аджубараб предложение бат1а гьабизе ц1алдохъаби ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 55 х1. 203 гьум. 126		
11	Определениелъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Определениелъун т1аджубараб предложениялъе баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 56 гьум. 127-128 х1. 208 гьум. 129		
12	Х1аллъун т1аджураралгун ругел ЖНП. Ишалъул куцлъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Ишалъул куцлъун т1аджубараб предложениялъе баян кьезе; 2. Текстазулъ суалал кьун, гьел рат1а гьаризе ругьун гьари	§ 57, х1. 210 гьум. 132		
13	Цо чанго т1аджубарабгун бугеб ЖНП	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Цо чанго т1аджубарабгун бугеб ЖНП баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 63 гьум. 141-143		
14	Бит1араб каламгун предложениял. Гьенир лъалхъул ишараби	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Бит1араб каламалъул х1акъалъулъ баян кьезе ва лъалхъул ишараби лъезе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 41 гьум. 82-85		
15	Хъвалсараб каламгун предложениял	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Хъвалсараб каламгун предложениял г1уц1изе малъи; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 43 гьум. 88-89		

16	Милъиршаби. Контролияб диктант	1	Х1асил гьаби	1. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул ц1алдохъабазул лъай борци	Малъараб материал такрар гьаби		
17	Х1асил гьабиялъул дарс	1	Х1асил гьаби	1. 9 классалда малъараб материалалъул х1асил гьаби			

IX классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехун ва бажариялдехун ругел аслиял т1алабал

Ц1алдохьабазда лъазе ккола:

журарал предложениязул синтаксисияб разбор гьабизе;

бат1и-бат1ияб тайпаялъул журарал предложениял данде гьаризе;

бит!араб калам хъвалсаралде сверизабизе.

Ц1алдохъабазухъа бажаризе ккола:

Пунктуациялъул рахъалъан:

жубараб сок1к1араб предложениялъул бут1абазда гьоркьоб запятая лъезе;

жубараб предложениялъул бет!ераб ва т1аджубараб бут1аялда гьоркьоб кколелъуб запятая лъезе.

союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ х!ажатал лъалхъул ишараби лъезе;

IX классалда лъазарурал пунктограммаби ратизе ва лъалхъул ишарабазе баян кьезе.

Калам г1уц1иялъул рахъалъан:

цо ч1араб темаяльул х!акъалъулъ к1удияб асаралъул

т1асарищарал бак1ал рицине;

2-3 асаралда т1асан доклад х1адур гьабизе; гьит1инаб, ялъуни к1удияб макъалаялда т1асан конспект, ялъуни тезисал х1адуризе;

жалго жидедаго ч1ун, т1асабищараб темаялда т1асан публицистияб стилалъул сочинение хъвазе; г1арза ва автобиография хъвазе;

Мац1алъул ва маг1наялъул рахъалъан сочинение камиллъи забизе.

Орфоэниялъул рахъалъан:

к1алзул калам литературияб норма ц1унараб ва диалектаздаса бац1ц1адаб бук1инабизе.